

PORTRETTE VAN FILOSOFEN

Ger Groot, *Twee zielen. Gesprekken met hedendaagse filosofen*. Nijmegen, SUN, 1999, 317 pp., Bf. 795/Hfl. 39,50 ISBN 90 6168 629 6

Vraaggesprekken met een auteur hebben vaak iets irritants. De auteur aan het woord moet bij een of andere gelegenheid – niet zelden in vluchtige omstandigheden – nóg eens vertellen wat hij over het algemeen beter in zijn werk uiteenzet. Voor literaire bijlagen, magazines en tijdschriften zijn zo'n interviews gemakkelijksoplossingen. De publicaties wekken de indruk toegankelijker te zijn en de redacteurs hoeven de boeken niet te lezen of toch zeker niet grondig te lezen om de lezers een goede bespreking aan te bieden, hoewel ze op een zekere deskundigheid aanspraak menen te kunnen maken, want ze hebben 'met de auteurs persoonlijk contact gehad.' Juist dat persoonlijke is bedrieglijk, want het is uiteindelijk niet door dat 'persoonlijk contact' dat iemand een auteur goed kent. Een auteur is immers slechts een auteur als hij iets heeft geschreven en gepubliceerd dat het lezen waard is. Geen enkel gelegenheidsgesprek met een auteur vervangt goede lectuur. Wil men iets degelijks vertellen over iemands wijsgerig werk, dan zal men zich eerst in zijn werk moeten verdiepen en zal men ook sommige eigenaardige – anekdotische – trekjes van de auteur, die men toevallig kent, op de achtergrond moeten duwen om niet te worden afgeleid. Hoe beter men iemand persoonlijk kent, hoe moeilijker de opdracht wordt om 'het persoonlijke' tussen haakjes te plaatsen bij het geconcentreerd en onbevangen nagaan wat de auteur heeft geschreven. Als de teksten niet (langer) primeren, vervallen de gesprekken al te makkelijk in het anekdotische, in het vlug uiten van polemische meningen, in het schematisch reproduceren van wat men al elders heeft geschreven. Pas wanneer gesprekken goed zijn voorbereid, wanneer de geïnterviewde de gelegenheid krijgt een en ander bij te schaven vóór het gesprek wordt gepubliceerd, wanneer aan de uiteenzettingen veel ruimte wordt gegeven en wanneer de druk om populair en spontaan te zijn nagenoeg is weggefallen, dan kunnen gesprekken enig (soms goed) resultaat opleveren. Een voorbeeld van een goed redactioneel verzorgd interviewboek is *La critique et la conviction* (Parijs, Calmann-Lévy, 1995), waarin François Azouvi en Marc de Launay Paul Ricoeur uitvoerig aan het woord laten en zaken laten vertellen die hij elders niet zo goed heeft verwoord. Het uitgeschreven gesprek telt dan ook ruim tweehonderdvijftig bladzijden. Een echt dialoogboek, waarin gesprekspartners allebei auteur zijn, is *La nature et la règle. Ce qui nous fait penser* (Parijs, Odile Jacob, 1998), waarin Paul Ricoeur (ook hij weer) met de neuroloog Jean-Pierre Changeux een discussie van ruim driehonderd bladzijden voert...

In een kleine driehonderd bladzijden brengt Ger Groot verslag uit van zijn gesprekken met achttien filosofen van zeer diverse pluimage, van Hans-Georg Gadamer (de oudste) tot Michel Onfray (de jongste); daartussen treffen we Paul Ricoeur, René Girard, Leszek

Kolakowski, Cornelis Verhoeven, Theo de Boer, Claude Lefort, Richard Rorty, Charles Taylor, Gianni Vattimo, Stephen White, Julia Kristeva, Alvin Plantinga, Fernando Savater, Tzvetan Todorov, Rüdiger Safranski en Alain Finkielkraut aan; Mijn verwachtingen waren niet hooggespannen. Niettemin was ik benieuwd hoe goed Ger Groot zijn gesprekspartners aan de praat zou krijgen. Hoewel de titel, *Twee zielen* (bedoeld is: "Twee zielen op zoek naar één gedachte", p. 7) overtrokken is, is het resultaat niet in alle opzichten banaal of oppervlakkig. Ger Groot, filosofisch goed geschoold, vertrouwd met het kranten- en tijdschriftmedium en bovendien belezen, heeft zich niet uitsluitend tot het gesprek beperkt. Hij heeft ook uit het oeuvre van zijn gesprekspartners geput, zodat de lezer soms wat consistentere materiaal krijgt aangeboden. Van sommige hoofdstukken krijg ik echter de indruk dat er geen rustig en uitvoerig gesprek heeft plaatsgevonden. Daarmee wil ik *niet* beweren dat Ger Groot met een bepaalde auteur niet heeft gepraat, maar dat die ontmoeting (van misschien nog geen uur?) wellicht te weinig publiceerbare stof heeft opgeleverd. Ik denk hierbij aan het Finkielkraut-hoofdstuk dat eerder *over* sommige van zijn standpunten handelt dan een gesprek *met* Alain Finkielkraut is geworden. Hoewel het Kolakowski-hoofdstuk een duidelijk herkenbaar hoofdstuk oplevert, biedt het niets dat niet al elders te lezen is. Ook hier geen echt gesprek. Het zelfde geldt tot op zekere hoogte voor de hoofdstukken 'Ricoeur' en 'Verhoeven' – wat niet belet dat het Verhoeven-portret heel treffend de vlugge geest, de ironie en de sceptis evocert, zonder de grappige opmerkingen te vergeten, zoals in de passage waarin hij Heidegger een 'smiecht' durft noemen of wanneer hij het heeft over 'verse weduwen' van wie hij vermoedt dat ze het verdriet perfect spelen (p. 55). Sommige andere hoofdstukken lijken beter op gesprekken met vragen en antwoorden die echt iets vertellen. Misschien is het beste voorbeeld het interview met Theo de Boer – niet toevallig een van de langste – die er rond voor uitkomt dat hij zich van het hedendaagse universitaire gedoe verlost voelt, nu hij met emeritaat is, "als de filosofie zich losmaakt van de cultuur en louter specialistisch onderzoek doet, sterft ze af" (p. 205). Hij pleit voor de filosofie als vorming, niet als bedrijvigheid waarvan de waarde in punten valt om te zetten. Het beste gedeelte van het gesprek heeft godsdienst en religie als thema. Hier daagt Groot zijn gesprekspartner iets meer uit, zodat deze zich geprikkeld voelt om zijn gedachten scherp te formuleren.

Twee zielen is eerder een aangenaam dan een diepzinnig boek – op enkele passages na – en kan fungeren als uitnodiging om echt iets van sommige auteurs – niet alle – te lezen, hoewel ze allen verdienen gelezen te worden.

Jacques DE VISSCHER